

Ponovno oživljavanje i promišljanje turizma s održivijom i društveno odgovornijom vizijom EFFAT-ovo stajalište

3. srpnja 2020.

Uvod

Turizam je jedan od sektora koji su najteže pogođeni epidemijom bolesti COVID-19. Zatvaranje granica, ograničenja putovanja, obustava prometa mnogim prijevoznim sredstvima koji su relevantni za turizam i zatvaranje čitavih država, posebno zatvaranje većine ugostiteljskih objekata, rezultirali su paralizom turističke industrije.¹ Tisuće kompanija suočavaju se s insolventnošću ili se bore za opstanak. Milijuni radnika izgubili su posao ili su privremeno nezaposleni ili rade u nekom obliku skraćenog radnog vremena.² Sektor se suočava s neizvjesnošću za budućnost i oporavak će vjerojatno biti dug i težak.

Prije krize izazvane koronavirusom, turistički sektor bio je jedan od glavnih stupova ekonomije EU-a. U 2019. turizam je predstavljao oko 10% BDP-a EU-a i osiguravao je radna mjesta za gotovo 12% svih zaposlenih u Europi. Sektor turizma od vitalnog je značaja za gospodarstvo i zapošljavanje u mnogim državama članicama EU-a, a neke od njih teško su pogođene pandemijom.³ S velikim postotkom mlade radne snage u turizmu (13 %), stranih državljana (15,6 %) i žena (59 %), turizam ima važnu ulogu u uvođenju mladih na tržište rada i u integraciji radnika migranata, te doprinosi ravnopravnosti spolova.⁴ Osim toga, turizam ima velike kapacitete za poticanje regionalnog razvoja i doprinos rastu ostalih sektora gospodarstva.

Sektor turizma je ključan i s gospodarskog i sa stanovišta zapošljavanja, stoga se njegovo ponovno pokretanje mora smatrati strateškim prioritetom i za EU i za nacionalne vlade.

Budući da sve više zemalja postupno ukida opće zatvaranje, otvara granice i ponovno otvara svoje gospodarstvo, sada je vrijeme da se preispita turizam, kako bi se promovirala inovativna održiva vizija sektora. Sektor također treba koordinirano ponovno pokretanje na razini EU-a, kao i snažnu podršku Europskog plana za oporavak.

¹ UNWTO kvantificira potencijalne posljedice u 2020. kako slijedi:

- 850 milijuna do 1,1 milijarde manje međunarodnih turističkih dolazaka
- 910 milijardi do 1,2 trilijuna dolara gubitaka u izvoznim prihodima od turizma
- ugroženo 100 do 120 milijuna radnih mjesta koja su izravno u turizmu

<https://web.unwto.org/press/2020-05-20/Barometer%20-%20May%202020%20-%20Short.pdf>

² Prema EFFAT-ovoj procjeni između 90 i 95 % svih zaposlenih u sektoru ugostiteljstva u EU izgubilo je radna mjesta ili su bili suočeni s privremenom nezaposlenosti tijekom travnja i svibnja 2020.

³ Doprinos BDP-u od prometa vezanog uz turizam i turizma: 24,9 % u Hrvatskoj, 21,9 % na Cipru, 20,6 % u Grčkoj, 19,1 % u Portugalu, 15,4 % u Austriji, 14,6 % u Španjolskoj i 13,2 % u Italiji.

<https://knoema.com/atlas/topics/Tourism/Travel-and-Tourism-Total-Contribution-to-GDP/Contribution-of-travel-and-tourism-to-GDP-percent-of-GDP>

Udio zaposlenosti vezane uz turizam i promet vezan uz turizam: 25,9 % u Grčkoj, 23,3 % u Hrvatskoj, 22 % na Cipru, 21,8 % u Portugalu, 16,9 % u Austriji, 14,9 % u Italiji i 14,7 % u Španjolskoj.

<https://knoema.com/atlas/topics/Tourism/Travel-and-Tourism-Total-Contribution-to-GDP/Contribution-of-travel-and-tourism-to-GDP-percent-of-GDP>

⁴ 13 % radnika su između 15 i 24 godine starosti. U Irskoj, Nizozemskoj i Danskoj udio zaposlenih u dobi između 15 i 24 godine prelazi 20 %. U četiri države članice EU-a više od jedne od ukupno četiri osobe koje su zaposlene u turizmu su strani državljani: Cipar (26 %), Irska (29 %), Austrija (29 %) i Luksemburg (61 %).

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_industries_-_employment#Characteristics_of_jobs_in_tourism_industries

EFFAT je pozdravio [Paket o turizmu i prometu](#) koji je objavila Europska komisija 13. svibnja 2020. kako bi se pomoglo prometu i turizmu u Europi da se oporavi od krize izazvane koronavirusom, jer ovaj paket prepoznaje važnost prometa i turističkog sektora za gospodarstvo i zaposlenost u Europi, i zato što predlaže koordinirani pristup ukidanju ograničenja putovanja i ponovnom otvaranju poslovanja, poštujući potrebne mjere sigurnosti i zaštite zdravlja za putnike i radnike.

EFFAT, europska sindikalna federacija koja predstavlja radnike u ugostiteljstvu i turizmu, nadgleda utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na sektor diljem Europe i prikuplja informacije o mjerama za zaštitu poslovanja, osiguranje radnih mjesta i pripremu sektora za oporavak koje su poduzete na nacionalnoj razini, često u suradnji vlada, poduzeća i sindikata.

Kratkoročno, vitalnost, održivost i oporavak sektora turizma moraju se smatrati strateškim prioritetom, ne dovodeći u pitanje promjene koje će se morati ostvariti u budućnosti. Problem nadilazi pitanje kada će se i kako oporaviti turizam, stvar je razmišljanja i djelovanja kako bi se promijenio i što je više moguće umanjio model koji je na očit način pokazao svoju krhkost.

Na temelju doprinosa sindikata članica EFFAT-a, ovaj orijentacijski dokument ima za cilj prikazati viziju EFFAT-a i prijedloge za djelovanje kako bi se osiguralo ponovno pokretanje turizma s novim održivim i društveno odgovornim modelom. Očito je da oporavak turizma ne bi mogao biti samo na nacionalnoj razini. EU također mora igrati svoju ulogu promovirajući novu održivu viziju sektora, jamčeći brzu i smislenu uključenost svih socijalnih partnera koji posluju u ovom sektoru.

1. Aktivnosti za održiviji i društveno odgovorniji turizam

Putovanja i turizam već duže vrijeme bilježe stani rast, na globalnoj razini kao i u Europi. Međutim, razvoj sektora uglavnom se oslanjao na ekonomski model zasnovan na kratkoročnim financijskim interesima i maksimiziranju dobiti, vodeći na primjer do jeftinih modela, malo ulaganja u radnu snagu i rastuću prekarnost rada. Na mnogim mjestima neodrživ razvoj turizma rezultirao je uništenjem prirodnih staništa. Turizam značajno pridonosi globalnoj emisiji CO₂, a time i globalnom zatopljenju. S obzirom da se turistički smještaj sve više prodaje putem platformi, često na neuređen način, to je učvrstilo nelojalnu konkurenciju, pogoršalo nestašicu stanova u urbanim središtima i doprinijelo masovnom turizmu.

Ponovno pokretanje sektora ne može se temeljiti na istim paradigmatama kao u prošlosti. U budućnosti moramo težiti održivom i društveno odgovornom turističkom modelu, temeljenom na primjer na kvaliteti usluga, stabilnosti zaposlenja, ulaganju u ljudski kapital, kvalifikaciji i osposobljavanju, ekonomskoj održivosti, ponovnom ulaganju profita radi osiguranja održivog rasta, lojalnosti posjetitelja, diverzifikaciji ponude, smanjenju sezonalnosti, inovacijama oko pravedne digitalne tranzicije, minimiziranju utjecaja na okoliš, stvaranju veće dodane vrijednosti za društvo u cjelini i boljoj raspodjeli dobrobiti između turističkih poduzeća, turista, odredišta, lokalnih zajednica i radnika.

Središnja paradigma novog turističkog modela mora biti održivost u trostrukom smislu: ekonomskom, okolišnom i socijalnom, koji uključuje veću pozornost na stabilnost i kvalitetu zapošljavanja. Treba uzeti u obzir sljedeće elemente.

- Učeći iz prošlosti, oporavak turizma trebao bi se temeljiti na održivijem i društveno odgovornijem modelu:
 - turizam koji se više temelji na bližim odredištima, s manjim utjecajem na okoliš

- usredotočiti se na izvrsnost turističkih usluga koje se temelje na stabilnosti i kvaliteti radnih mjesta, ulaganjima u kvalifikacije i strukovno osposobljavanje te na informiranju, savjetovanju i sudjelovanju radnika
 - veći značaj pridavati vjernosti posjetitelja
 - održivi rast s dugoročnom perspektivom, koji se prevodi u održivi razvoj turizma
- Novi model održivog turizma također treba pratiti Europski zeleni plan i Strategiju od polja do stola.
- Mora se osigurati poštena konkurencija i jednaki uvjeti za sve pružatelje turističkih usluga, na primjer s obzirom na zakonodavne i fiskalne obveze, dozvole za rad, registraciju gostiju, prava i zaštitu radnika, prava potrošača, zdravlje, zaštitu i sigurnost, pravila o higijeni hrane, statističko mjerenje gospodarske aktivnosti, zoniranje u urbanističkom planiranju, itd.
- Treba promovirati programe socijalnog turizma, na primjer za starije ili mlade ljude, obitelji, skupine u nepovoljnijem položaju, itd. jer bi to moglo potaknuti domaći turizam, kao i putovanja u predsezoni, posezoni i izvan sezone, a time doprinijeti borbi protiv sezonalnosti.
- Turizam bi trebao biti socijalno održiv. Sve inicijative za klasificiranje i označavanje (na primjer zvjezdice, ekološke oznake) moraju uzimati u obzir kvalitetu radnih mjesta. U svim državama članicama EU-a trebalo bi dalje razvijati i promovirati kampanje za socijalno označavanje kao što su [Fer hoteli i restorani](#), osiguravajući time da gosti mogu birati objekte na temelju procjene socijalnih kriterija, a posebno na temelju dostojanstvenih uvjeta rada i poštivanja radničkih prava.
- Da bi uistinu bila održiva, poduzeća koja djeluju u turizmu trebala bi snositi odgovornost za to kako njihovo djelovanje utječe na lokalne zajednice, ljudska prava i okoliš kako u Europi tako i globalno. EFFAT podržava donošenje obvezujućeg europskog zakonodavnog instrumenta o obveznoj dubinskoj analizi ljudskih prava (uključujući radnička i sindikalna prava) i odgovorno poslovno ponašanje. Pravni akt treba uspostaviti obvezne i učinkovite mehanizme za dubinsku analizu koji pokrivaju aktivnosti poduzeća i njihove poslovne odnose, njihove lance opskrbe i podugovaranja, uključujući franšizne sustave i upravljanje ugovorima. Sindikati i predstavnici radnika trebaju biti u potpunosti uključeni u cjelokupni postupak dubinske analize na nacionalnoj i prekograničnoj razini, kako bi se osigurala bolja provedba.

2. Aktivnosti u području gospodarske podrške za sektor turizma

EFFAT pozdravlja gospodarske mjere koje je do sada poduzela EU za rješavanje krize izazvane bolešću COVID-19, uključujući Inicijativu za ulaganje u odgovor na koronavirus (CRII), suspenziju fiskalnih pravila i aktiviranje opće klauzule o izlazu iz Pakta o stabilnosti i rastu, proračunsko jamstvo Europskoj investicijskoj banci čime se osigurava likvidnost poduzećima, podrška u krizi izazvanoj pandemijom preko Europskog mehanizma za stabilnost (ESM) i instrument za privremenu potporu za smanjenje rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE) kao pomoć nacionalnim programima skraćenog radnog vremena.

EFFAT zahtijeva da [Plan oporavka za Europu](#) koji je predložila EU, a koji sadrži niz instrumenata kao što su „Next Generation EU“ (Nova generacija EU-a) i Višegodišnji financijski okvir, koji su namijenjeni pomaganju u saniranju gospodarske i socijalne štete koju je donijela pandemija bolesti COVID-19, snažno podržava sektor turizma s ciljem pokretanja europskog oporavka i zaštite te stvaranja radnih mjesta.

EFFAT pohvaljuje da je Komisija prepoznala turizam kao jedan od najugroženijih sektora gospodarstva.⁵ Međutim, EFFAT žali što određena proračunska stavka za oporavak turizma nije uključena u Višegodišnji financijski okvir za razdoblje od 2021. do 2027. EFFAT također podržava [rezoluciju Europskog parlamenta o prometu i turizmu od 2020. nadalje](#) usvojenu 19. lipnja 2020., ističući, između ostaloga, zahtjev za ponovnim pokretanjem turističkog sektora, važnost ulaganja u tom sektoru kroz mehanizme za oporavak i otpornost, kao i potrebu da se u Plan oporavka EU-a uključi mogućnost pružanja dodatne financijske potpore turizmu, na temelju udjela kojim sektor putovanja i turizma doprinosi BDP-u svake države članice.

Ponovno gospodarsko pokretanje sektora uvijek bi trebalo biti uvjetovano poštivanjem radnih standarda, radničkih i sindikalnih prava.

Da bismo postigli te ciljeve, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

- Poduzeća moraju dobiti podršku, ali pod obvezujućim uvjetima. Radnici bi trebali biti smješteni u središte ponovnog pokretanja sektora. Poduzeća se moraju potruditi prevladati ekonomske posljedice krize izazvane koronavirusom, te staviti interese svojih radnika i gospodarstva iznad interesa dioničara, koristeći novac koji im je dostupan za zaštitu radnih mjesta i plaća. Jamstva da neće biti otkaza i da se neće kršiti radnička prava moraju biti jasan uvjet svake potpore koji se dodjeljuje iz sredstava poreznih obveznika.
- Svaka financijska potpora poput državne potpore, zajmova ili poreznih izuzeća trebala bi se dodijeliti samo poduzećima koja:
 - čuvaju zaposlenost / stvaraju dostojanstvena radna mjesta, poštuju radnička prava i kolektivne ugovore
 - nisu registrirana u poreznim oazama i koja su uvijek pošteno plaćala poreze i socijalne doprinose
 - pristaju obustaviti isplatu dividende, otkup dionica i druge opcije s dionicama tijekom krize
- Javna ulaganja i ciljane gospodarske potpore za sektor turizma bit će učinkoviti samo ako se povežu s ponovnim pokretanjem potražnje potrošača. EU bi trebala učiti iz prošlosti, suzdržati se od nametanja novih mjera štednje i izbjeći da milijuni radnika ostanu bez posla i prihoda. Čvrsta kupovna moć, potaknuta solidnim plaćama, zajedno sa stečenim pravima radnika, kao što su ograničenja radnog vremena i plaćeni godišnji odmor, temelji su turizma.
- Gospodarska podrška sektoru uvijek treba biti povezana sa strategijama za zelenu i digitalnu tranziciju prema klimatski neutralnom i održivom turizmu.
- Razmatrajući potporu turističkoj industriji, potrebno je imati na umu specifičnu prirodu poslovnog tkiva kojeg pretežno čine mala i srednja poduzeća, mikro poduzeća i mnogi samozaposleni. Velika turistička poduzeća imaju veće kapacitete za izdržati krizu i prilagoditi se od malih, ali treba izbjeći situaciju da kriza rezultira u mnogo izraženijoj prevlasti velikih korporacija. Zbog toga bi mjere gospodarske potpore za turizam trebale razmotriti i posebne linije za mala i srednja poduzeća, s ciljem povećanja njihove konkurentnosti digitalnom transformacijom i razvojem kolektivnih projekata koji generiraju sinergije i izbjegavaju ovisnost o turoperatorima, platformama ili drugim vrstama velikih kompanija.

⁵ Novopredloženi instrument oporavka, „Next Generation EU“, naglašava da bi turizam mogao zabilježiti pad prometa za više od 70 % u drugom tromjesečju 2020., dok su osnovne potrebe ulaganja u turizam, koje čine 161 milijardu eura, na prvom mjestu među različitim ekosustavima.

- Treba pružiti potporu mehanizmima usmjerenim na stvaranje suradničkih sinergija i javno-privatnih ulaganja za razvoj i poboljšanje fizičke i digitalne infrastrukture, kao i očuvanje kulturne baštine, okoliša i teritorija. Ključno je povezati financijske instrumente s razinom doprinosa poduzeća prošlom, sadašnjem i budućem nacionalnom bogatstvu (sjedište i porezni doprinos, povrat u slučaju dezinvestiranja itd.) i izbjegavati da se mehanizmi poslovne podrške pretvore u financijske instrumente špekulativne ili monopolističke naravi.
- U skladu s preporukama Europske komisije, turistički model mora se kretati prema razvoju dodane vrijednosti, promičući istraživanje, razvoj, inovacije, izvrsnost i obuku (R + D + I + E + F) kao strateške i povezane osi. Tehnološka predanost, prilagodba promocije i upravljanja turizmom novim tehnologijama, inteligentna specijalizacija, razvoj digitalne infrastrukture u različitim područjima turističkih aktivnosti, digitalno upravljanje putovanjima i turističkim tokovima ili upotreba digitalnih alata za poticanje turističkog povjerenja su neke osi koje treba razvijati u tom smjeru.

3. Aktivnosti u polju zapošljavanja

Iako je posljednjih godina turizam postao industrija globalnog rasta i glavni izvor zaposlenosti, nesiguran rad je bila norma, pa su čak i radna mjesta za koja se nekad mislilo da su relativno sigurna podlijevala pritisku outsourcinga i prekarnosti.

Radnici u turizmu bit će ključni u fazi oporavka turizma i šire. Stoga je od najveće važnosti osigurati da se ispune novi zahtjevi u pogledu kvalitete i stabilnosti zaposlenja, zdravlja i sigurnosti, inovacija, održivosti i kvalitete usluga. Stoga:

- stvaranje stalnih radnih mjesta s punim radnim vremenom treba imati prioritet, s radnim mjestima koja pružaju dostojanstvene uvjete rada, dostatne plaće, odgovarajuću socijalnu zaštitu i prava radnika.
- Ugovori na nula radnih sati trebaju biti ukinuti, a trenutni poslovni modeli u ugostiteljstvu i turizmu, kao što su outsourcing / podugovaranje, trebali bi se strogo regulirati, jer oni često vode neizvjesnim radnim uvjetima i gubitku radničkih prava, a time se može ugroziti zdravlje i sigurnost turističkih objekata i radnika te kvaliteta usluga. EFFAT podržava usvajanje obvezujućeg zakonodavstva EU-a kojim se osigurava solidarna (lančana) odgovornost u cijelom lancu podugovaranja.
- Učinci pandemije bolesti COVID-19 stvarna su prijetnja milijunima radnih mjesta u ovom sektoru. EFFAT je pozdravio inicijative poduzete u nekoliko država članica za zaštitu zaposlenosti putem privremenih programa nezaposlenosti i shema skraćenog radnog vremena. Mjere očuvanja radnih mjesta i potpore dohotku trebale bi se nastaviti koliko god je potrebno, kako bi se izbjegla masovna otpuštanja i nezaposlenost te osiromašenje radnika. Države članice trebale bi osigurati da takve mjere obuhvaćaju sve radnike zaposlene u turističkom sektoru, uključujući one u nestandardnim oblicima zaposlenja, poput radnika s nepunim radnim vremenom, radnika zaposlenih u lancu podugovaranja, radnika na ugovorima bez radnog vremena i sezonskih radnika. Razina naknada koje se pružaju radnicima uvijek treba osigurati dostojanstven životni standard i ne smije biti niža od primjenjive minimalne plaće. Mehanizam EU SURE (potpora za ublažavanje rizika od nezaposlenosti u izvanrednim situacijama) bit će vrlo koristan alat za financiranje i potporu nacionalnim programima za privremenu nezaposlenost. To treba brzo provesti bez daljnjeg odgađanja. Štoviše, EFFAT poziva Komisiju da donese jasne smjernice kojima se osigurava da države članice koje koriste mehanizam SURE osiguraju da su njime obuhvaćeni svi radnici, uključujući radnike zaposlene u nestandardnim oblicima zapošljavanja.
- Uloga sektorskog kolektivnog pregovaranja trebala bi se ojačati u cijeloj Europi, jer su socijalni partneri u najboljoj situaciji da pronađu rješenja po mjeri za taj sektor, a socijalni dijalog može biti dobar instrument za prilagodbu sektora novoj situaciji.

Dugoročnim procesom normalizacije turističkih aktivnosti treba upravljati na zajednički i koordinirani način kroz socijalni dijalog i kolektivno pregovaranje.

- Treba ojačati prava na informiranje, savjetovanje i sudjelovanje radnika na svim razinama, jer glatka tranzicija zajamčena je samo ako nitko nije izostavljen.
- Sve mjere restrukturiranja moraju se pregovarati s predstavnicima radnika i sindikatima na najodgovorniji način, a informiranje i savjetovanje s predstavničkim tijelima radnika na svim razinama (lokalnim, nacionalnim, europskim, globalnim) moraju se provoditi na vrijeme i na dosljedan način.
- Radnici u turizmu koji su bili otpušteni, trebaju dobiti potporu iz sredstava EU-a poput Europskog fonda za prilagodbu globalizaciji.
- Vlade bi trebale pokrenuti programe za promicanje kvalitetnog zapošljavanja i za poboljšanje zapošljivosti radnika u turizmu.
- Sveukupno, ako su mjere restrukturiranja, uključujući smanjenje broja radne snage, neizbježne, treba razmotriti nove načine preraspodjele rada, na primjer općenito smanjenje radnog vremena kako bi se osigurao rad za sve i pravednija raspodjela, te da bi se istodobno jamčila plaća dovoljna za dostojanstven život i socijalnu zaštitu.

4. Aktivnosti u području zdravlja i sigurnosti

Zdravlje i sigurnost radnika i građana moraju se smatrati glavnim prioritetom u ovoj hitnoj situaciji. Da bi se turizam nastavio, od presudne je važnosti da putnici i gosti koji koriste turističke ustanove i radnici koji pružaju turističke usluge slijede upute za sprečavanje prenošenja virusa i infekcija. Mjere trebaju biti jasno priopćene, na svim potrebnim jezicima, uključujući i digitalnim putem, vidljive i učinkovite, kako gostima tako i djelatnicima. Radnici moraju biti sigurni da se vraćaju na radna mjesta na kojima je rizik potpuno procijenjen, koja su sigurna i u skladu sa smjernicama o sigurnoj radnoj praksi te da su im osigurana sredstva za osobnu zaštitu i socijalni razmak.

Sve poduzete mjere trebaju slijediti smjernice međunarodnih tijela, na primjer Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) [„Operativna razmatranja za upravljanje COVID-19 u sektoru smještaja“](#), Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu (OSHA) [„COVID-19: povratak na radno mjesto pod sigurnim i zdravim uvjetima“](#) i Europske komisije [„Smjernice EU-a za postupni nastavak pružanja usluga u turizmu i za zdravstvene protokole u ugostiteljskim objektima - COVID-19“](#).

Posebno se moraju poduzeti sljedeće mjere:

- Moraju se usvojiti jasni zdravstveni i sigurnosni protokoli za radnike, goste i dobavljače, uključujući fizički razmak, izbjegavanje okupljanja, zaštitnu opremu i redovnu sanitarnu zaštitu radnih mjesta.
- Moraju se izraditi planovi djelovanja u slučaju sumnje na pojavu bolesti COVID-19 u prostorima turističkog objekta: radnici koji pokazuju simptome bolesti COVID-19 ili koji se trebaju samoizolirati ne bi se trebali osjećati prisiljeni doći na posao zbog smanjenja ili gubitka plaće zbog bolovanja ili prijetnje disciplinskom kaznom, jer time se i njihovi kolege i gosti izlažu riziku. Puna naknada za bolovanje trebala bi se primjenjivati od prvog dana, infekcija virusom COVID-19 mora se priznavati kao profesionalna bolest, također i na razini EU-a.
- Potrebno je pojačati mjere zaštite na radu u slučaju da se ugostiteljski objekti koriste ili su se koristili kao karantena ili objekt za liječenje bolesti COVID-19.
- Kako bi povratili povjerenje gostiju, odredišta moraju pokazati da su sigurna. To bi se moglo postići sveobuhvatnim „zdravstvenim jamstvima“ za sve ustanove, potpunom dezinfekcijom i njenim certificiranjem, kao i mehanizmima praćenja i usklađenosti vršenja redovitih procesa čišćenja.

- U sektoru smještaja moraju se obustaviti neobavezni programi održavanja domaćinstva u kojima se gosti mogu dobrovoljno odreći usluga čišćenja soba ⁶, a sobe bi se trebale čistiti najmanje jedan sat nakon odjave gostiju ⁷. Da bi se omogućilo radnicima da se pridržavaju novih higijenskih standarda i zahtjeva, trenutni modeli radnog rasporeda u domaćinstvu - podugovaranje s vanjskim dobavljačima, zgusnuti rasporedi i kvote o tome koliko se prostorija mora očistiti u određenom vremenu - moraju se revidirati.
- Radnicima se moraju pružiti potpune informacije i savjetovati ih o pitanjima zdravlja i sigurnosti putem predstavničkih tijela radnika i sindikata. Tamo gdje ne postoje predstavnička tijela za zaštitu zdravlja i sigurnost, radnici trebaju imati pravo birati takve predstavnike.
- Treba ojačati tijela javnog zdravstva i dati im potrebna sredstva za učinkovitu kontrolu primjene i poštivanja zdravstvenih i sigurnosnih protokola u poduzećima.

5. Aktivnosti u području kvalifikacija i osposobljavanja

S ponovnim pokretanjem turizma, sektor se mora suočiti s mnogim novim zahtjevima koji proizlaze iz pandemije bolesti COVID-19, na primjer novim standardima higijene i udaljenosti, promijenjenim obrascima putovanja i očekivanja kupaca itd., a to je dodatno uz izazove koji su već stvoreni digitalizacijom i sve većom uporabom novih tehnologija te težnjom za većom ekološkom održivošću. Stoga:

- Osposobljavanje i dokvalifikacija radnika moraju biti ključni elementi svih planova za oporavak, kako bi se osiguralo da sektor raspolaže obučanim osobljem kada se poduzeća ponovno otvore, i u budućnosti.
- Treba razviti ambiciozne strategije obuke i prekvalifikacije za turističke djelatnike, uključujući poboljšanje digitalnih vještina i vještina održivosti, u uskoj suradnji između vlada, obrazovnih ustanova, poduzeća/poslodavaca, sindikata i socijalnih partnera.
- Posebno treba promovirati pripravništvo jer mladima pruža duboku stručnu izobrazbu i omogućava im izvrstan ulazak na tržište rada. S obzirom na to da su mnoga naukovanja obustavljena zbog pandemije, države članice moraju pružiti potporu programima naukovanja kako bi izbjegle prekid stručnog osposobljavanja i isključivanje mladih. Štoviše, države članice trebale bi osigurati da naukovanje bude u potpunosti u skladu s [„Preporukom Vijeća o europskom okviru za kvalitetna i učinkovita naukovanja“](#).
- Poslodavci bi trebali koristiti razdoblja s manje aktivnosti da bi u značajnoj mjeri dokvalificirali i prekvalificirali svoju radnu snagu.
- Svi radnici trebaju imati pristup kvalifikacijama i mjerama osposobljavanja, uključujući i radnike u nestandardnim oblicima zapošljavanja; radnici bi na primjer mogli dobiti zajamčeni minimalni tjedni udio njihovih plaćenih ugovorenih radnih sati za vrijeme trajanja obuke i profesionalnog usavršavanja.
- Sve inicijative za osposobljavanje i obuku na razini poduzeća trebaju biti planirane, provedene i evaluirane u uskoj suradnji između uprava, predstavnika radnika i sindikata, te osigurati da stečene kvalifikacije i vještine budu prenosive odnosno da vrijede i u drugim kompanijama.

6. Sljedeći koraci

U proteklih tjedana mnogo aktera i dionika na globalnoj, europskoj i nacionalnoj razini podnijelo je velik broj vrijednih prijedloga o načinu pripreme turizma za oporavak i buduću

⁶ vidi [WHO – Operativna razmatranja za upravljanje virusom COVID-19 u sektoru smještaja](#) str. 5

⁷ vidi komunikaciju Komisije [Smjernice EU-a za postupni nastavak pružanja usluga u turizmu i za zdravstvene protokole u ugostiteljskim objektima - COVID-19](#), str. 12

izazove⁸.

- Ponovno pokretanje turizma u velikoj mjeri se oslanja na zajedničku promociju i usku suradnju među državama članicama kada je u pitanju otvaranje granica, ukidanje ograničenja putovanja i ponovno otvaranje poduzeća. Države članice EU-a ne bi trebale djelovati neovisno, trebale bi imati koordinirani pristup, pod koordinacijom Europske komisije. EFFAT pozdravlja novoobjavljenu internetsku stranicu [Re-open EU](#) („ponovno otvaranje EU-a“), interaktivni alat dostupan na 24 jezika koji se često ažurira i pruža informacije potrebne turistima za planiranje putovanja i odmora u Europi, a da istovremeno ostanu zdravi i sigurni.
- Važno je da svi relevantni sudionici u turizmu na razini EU-a i na svim ostalim razinama budu u potpunosti uključeni u ponovno pokretanje sektora razvijanjem jasnog akcijskog plana u kratkom i srednjem roku s konkretnim mjerama. Sindikati koji predstavljaju turističke radnike, uključujući EFFAT i socijalne partnere u sektoru moraju igrati ključnu ulogu u planiranju, provedbi i nadzoru inicijativa poduzetih za olakšavanje oporavka sektora.
- Na svim odgovarajućim razinama (globalnoj, europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj), trebalo bi osnovati „turistička vijeća“ koja bi pratila kretanja u sektoru, predviđela promjene, razradila strategije, itd., uz potpuno uključivanje socijalnih partnera. Takva vijeća mogla bi se nadopuniti na primjer radnim skupinama za upravljanje krizama, turističkim opservatorijima, itd.

EFFAT pozdravlja Komisijin plan da u jesen 2020. organizira Europsku turističku konvenciju i izradi mapu puta prema održivom, inovativnom i otpornom europskom turizmu u kontekstu „Europske agende za turizam 2050.“ i potvrdi svoju dostupnost za sudjelovanje u bilo kojoj inicijativi čiji je cilj ublažavanje utjecaja bolesti COVID-19 na turizam i ubrzanje njegovog oporavka, kao što je navedeno u pismu EFFAT-a upućenom europskim institucijama 30. travnja 2020. – [„Oporavak od pandemije koronavirusa – vrijeme za pripremu za održiviji i društveno odgovorniji turizam“](#).

⁸ Na primjer UNWTO [„Potpora očuvanju radnih mjesta i gospodarstvu kroz putovanja i turizam – Poziv na akciju za ublažavanje društveno-ekonomskog utjecaja virusa COVID-19 i ubrzanje oporavka“](#); komunikacija Europske komisije [„Turizam i promet od 2020. nadalje“](#); dokument o politikama parlamentarne skupine Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D) za oporavak turizma – [„Back on Track“](#); izjava za medije EP-a [„Parlament zahtijeva daljnje aktivnosti za spas turizma u EU“](#); CCOO [„Turizam 20.20 - 20 prijedloga za njegovu sadašnju održivost – 20 prijedloga za njegovu buduću održivost“](#)